

พระเจ้าตากสวรรคต
ณ เขาชนพนม นครศรีธรรมราช
บันทึกฉบับนอกพงศาวดาร

เพื่อเป็นบรรณานุกรมในวาระ ๒๕๐ ปี แห่งชาตกาล
‘หลวงต่างใจราษฎร์’
(พ.ศ. ๒๓๒๔ - ๒๕๖๔)

วิเคราะห์ / วิจารณ์ / วิพากษ์โดย
ยืนหยัด ใจสมุทร

ตัวอย่าง

สำนักพิมพ์ สยามความรู้

พระเจ้าตากสวรรคต ณ เขาขุนพนม นครศรีธรรมราช บันทึกลับนอกพงศาวดาร
ราคา 195 บาท

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

อินหัตต์ ใจสมุทร.

พระเจ้าตากสวรรคต ณ เขาขุนพนม นครศรีธรรมราช บันทึกลับนอกพงศาวดาร.--กรุงเทพฯ :

สยามความรู้, 2563.

256 หน้า.

1. ตากสินมหาราช, สมเด็จพระเจ้า, 2277-2325. I. ชื่อเรื่อง.

923.1593

ISBN 978-616-441-958-2

ที่ปรึกษากฎหมาย	วิสุทธิ์ ตรังคสมบัติ, น.บ., น.ค.ม.
บรรณาธิการบริหาร	ชรอใจ คั่นพรศิริ
บรรณาธิการต้นฉบับ	อินหัตต์ ใจสมุทร
บรรณาธิการกองบรรณาธิการ	มธุรส เหมือนพลอย สิริพันธ์ ศรีอรุณศักดิ์ อังสนา ปรีक्षा กัศจิรา ยศวิไล
พิสูจน์อักษร	สุยมพร ภูมิอนสาร
ออกแบบปก	Evolution Art
ศิลปกรรม	Evolution Art

- ๑ ได้รับการอนุญาตจัดพิมพ์จากเจ้าของลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับเพิ่มเติม) พ.ศ. 2558
ห้ามลอกเลียนส่วนใดส่วนหนึ่งของหนังสือเล่มนี้ มิเช่นนั้นจะถือว่าละเมิดลิขสิทธิ์และมีความผิดทางอาญา

จัดพิมพ์โดย

สำนักพิมพ์ สยามความรู้

ในเครือบริษัท เพชรประกาย จำกัด

81 อาคารเพชรประกาย ถนนเลี้ยวทอง แขวงมีนบุรี เขตมีนบุรี กรุงเทพฯ 10510

โทรศัพท์ 0 2540 5535 # 114 โทรสาร 0 2540 5568

Homepage : <http://www.phetpragay.com> E-mail : feelgoodbook@hotmail.com

พิมพ์ที่

บริษัท รุ่งแสงการพิมพ์ จำกัด

372-378 ซอยเจริญนคร 46 ถนนเจริญนคร แขวงบางลำภูล่าง

เขตคลองสาน กรุงเทพฯ 10600

จัดจำหน่ายโดย

บริษัท นมรินทร์ บุ๊ค เซ็นเตอร์ จำกัด

108 หมู่ที่ 2 ถนนบางกรวย-จตุรพักตรพิมาน ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอบางกรวย นครปฐม 11130

โทรศัพท์ 0 2423 9999 โทรสาร 0 2449 9561-3

Homepage : <http://www.nalin.com>

หากท่านผู้อ่านพบว่าหนังสือของสำนักพิมพ์เล่มใดที่ไม่ได้มาตรฐาน หน้าสลับ หน้าขาดหาย หรือข้อความบางส่วนในหน้าขาดหายไป ทางสำนักพิมพ์ยินดีเปลี่ยนหนังสือเล่มใหม่ให้แก่ท่านผู้อ่าน เพื่อเป็นการชดเชยในความผิดพลาด สามารถติดต่อขอเปลี่ยนหนังสือ โดยส่งหนังสือเล่มที่มีปัญหากลับมาตามที่อยู่สำนักพิมพ์

คำนำสำนักพิมพ์

ประวัติศาสตร์ คือการบันทึกเรื่องราวที่ผ่านมาในอดีต เพื่อเล่าขาน สืบสาน หรือบอกกล่าวให้คนรุ่นหลังได้รับรู้ บางเรื่องเป็นเพียงการจารึกจากคำบอกกล่าวของคนรุ่นก่อนๆ แต่บางเรื่องก็เป็นการจดจารในลักษณะอื่นๆ ไม่ได้เป็นตัวอักษรที่สื่อสาร หากแต่ผ่านภาพวาด ภาพเขียน หรือประติมากรรมที่ยังคงยืนยง รอคอยให้คนในรุ่นต่อๆ ไปได้ตีหรือถอดความ เพื่อนำเสนอ “ความจริง” ให้ได้รับรู้

“พระเจ้าตากสวรรคต ณ เขาขุนพนม นครศรีธรรมราช บันทึกลับนอกพงศาวดาร” เล่มนี้ คุณยืนหยัด ใจสมุทร ผู้เขียน ได้ตั้งใจวิเคราะห์ วิจัย และวิพากษ์ จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ยังคงอยู่ให้เห็นจนถึงปัจจุบัน ซึ่งผู้เขียนรวบรวมและตกผลึกทางความคิดเพื่อไขความกระจ่างให้คนรุ่นหลัง เป็นเช่นการชำระประวัติศาสตร์บางหน้าที่ยังคงคลุมเครือ ไม่ชัดเจน ให้ได้รับข้อเท็จจริง เป็นชุดความรู้ใหม่ และทำความจริงให้ปรากฏ

หนังสือเล่มนี้ ตั้งใจนำเสนอข้อมูลและมุมมองใหม่ทางประวัติศาสตร์ ขึ้นกับวิจรณ์ญาณและพินความรู้เดิมของท่านผู้อ่าน หวังให้เกิดการวิเคราะห์-วิจารณ์ร่วมกัน เพื่อให้ประวัติศาสตร์ที่ไม่เคยบันทึกไว้ถูกเขียนให้คนรุ่นต่อไปได้รับรู้และศึกษาต่อไปในอนาคต

ด้วยความปรารถนาดี

บรรณาธิการ

คำนำ

เมื่อครั้งผมเขียนหนังสือ เรื่อง “เจ้าพระยานคร (น้อย) วีรรัฐบุรุษแห่งทักษิณ” เมื่อปีพ.ศ. 2541 นั้น ผมได้รับจดหมายจากผู้อาวุโส 2 ท่าน ท่านแรกคือ พลเรือโทฉายแสง ณ นคร อดีตเจ้ากรมแพทยทหารเรือแห่งกองทัพเรือ ซึ่งท่านได้เขียนบอกเล่าเกี่ยวกับต้นตระกูลของท่านผู้เป็นบุตรของเจ้าพระยานครศรีธรรมราช (น้อย) และเคยเป็นพระยาไทรบุรี เมื่อพ.ศ. 2364 และได้สอบถามถึงข้อความบางประการที่ผมเขียนไว้ แต่ท่านไม่เคยทราบมาก่อน ซึ่งผมได้ตอบจดหมายท่านว่า เป็นข้อความที่ผมนำมาจากพงศาวดารเมืองนครศรีธรรมราช จะมีความจริงอยู่เพียงใดนั้น ผมไม่อาจยืนยันได้ และบางเรื่องบรรพบุรุษอาจไม่เล่าให้ลูกหลานฟังก็ได้

จดหมายจากอีกท่านหนึ่งนั้น มิได้ใช้ชื่อจริง แต่ใช้นามแฝงว่า “ศ. คนใต้” เขียนมาค่อนข้างยืดยาว ล้วนเป็นสาระที่น่าสนใจมาก เล่าเรื่องเกี่ยวกับเมืองนครศรีธรรมราชเสียเป็นส่วนใหญ่ จดหมายลงวันที่ 22 สิงหาคม 2541 บอกว่าอายุ 60 ปีแล้ว (ถึงตอนนี้ก็อายุ 83-84 ปีแล้ว กระมัง) จดหมายของท่านตอนหนึ่งได้กระแทกใจผมอย่างมาก คือ “ถ้าท่านอัยการมาเมืองนครแล้ว ช่วยมาค้นหาของขี้ของเงินปาด และมาพิสูจน์เจดีย์หน้าโบสถ์วัดประดู่ด้วย ว่าเป็นเจดีย์เก็บกระดูกของพระเจ้าตากจริงหรือไม่ แต่คนแก่คนเฒ่ายืนยันแน่นอนว่าพระเจ้าตากตายที่เมืองนคร ตามผมอ่านหนังสือโบราณภาษาขอมได้คล่อง ชอบค้นคว้าตำรายาโบราณจากหนังสือโบราณภาษาขอม ยืนยันว่าเคยอ่านพบโบราณภาษาขอมว่า พระเจ้าตากตายที่นคร ยังบวชเป็นพระ ตามผตาย ผม

อายุ 14 ปี เติบโตฉันอายุ 60 ปีแล้ว” นอกจากการบ้านข้างต้นที่มอบให้ผมแล้ว ยังมีการบ้านสำคัญอีก 1 ข้อ คือ “ผมอยากให้ท่านอัยการเขียนหนังสือพระเจ้าตากให้อนุชนรุ่นหลังอ่านสักเล่ม เอาความจริงมาตีแผ่ให้มากที่สุด ไม่ต้องกลัวกฎหมายหมิ่นประมาท”

จดหมายจาก “ค. คนใต้” มอบการบ้านที่ยากมากให้แก่ผม ซึ่งขณะนั้นผมได้ลาออกจากอัยการพิเศษฝ่ายคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ สำนักงานอัยการสูงสุด ไปรับตำแหน่งรองผู้ว่าการฝ่ายกฎหมายและกรรมสิทธิ์ที่ดิน การทางพิเศษแห่งประเทศไทยเสียก่อนแล้ว โจทย์ข้อแรกจึงเป็นเรื่องยากสำหรับผมเสียแล้ว ถ้าผมยังรับราชการเป็นพนักงานอัยการ อาจได้รับการแต่งตั้งไปเป็นอธิบดีอัยการเขต 8 ยังมีทางทำการบ้านข้อแรกได้บ้าง แต่คงไม่ได้มากเท่ากับข้าราชการกรมศิลปากร ส่วนการบ้านข้อสองนั้น มีผู้เขียนเรื่องพระเจ้าตากอยู่แล้วหลายท่าน ล้วนเป็นตำราดีๆ น่าอ่าน แต่การหาหลักฐานมาพิสูจน์ว่าพระเจ้าตากสวรรคตที่นครศรีธรรมราชนั้น แม้ผมจะเคยผ่านดาหนังสือบางเล่มที่เขียนถึงประเด็นนี้มาบ้างแล้วก็ตาม ในความเป็นนักกฎหมายของผมบอกว่ายังไม่มีหลักฐานใดจับต้องได้เลย เพราะหากไม่มีพยานหลักฐานโดยตรง ก็ควรมีพยานแวดล้อมที่สมเหตุสมผล มิฉะนั้นก็ไม่อาจเขียนในหัวข้อที่ ค. คนใต้ ขอให้เขียนได้ ถ้าเป็นคำฟ้องในคดีอาญาก็ต้องถูกศาลพิพากษายกฟ้องแน่นอน

ผมไม่ได้ตอบจดหมายของ ค.คนใต้ เพราะนอกจากท่านไม่ได้บอกชื่อจริงแล้ว ที่อยู่ก็บอกเพียงว่านครศรีธรรมราช ถ้าส่งจดหมายตอบไป ไปรษณีย์ต้องตีกลับจดหมายและคงหาว่าผมสติฟั่นเฟือนหรือสติวิปลาสไปแน่ ซึ่งผมก็คงไม่มีอะไรจะโต้แย้ง แต่เรื่องพระเจ้าตากถูกหาว่าสติวิปลาส และถูกสั่งให้นำไปประหารชีวิตกันง่าย ๆ ผมได้โต้แย้งอยู่ในใจมาก่อนแล้ว ครั้นได้รับจดหมายจากค.คนใต้ ซึ่งผมพิจารณาจดหมาย

แล้ว นอกจากจะไม่พ้นเพื่อน ท่านยังมีสติปัญญาเฉียบแหลมและสนใจในหัวข้อพระเจ้าตากสวรรคตที่เมืองนครศรีธรรมราชเป็นอย่างมาก โดยอ้างหลักฐานจากคำบอกเล่าของตา ซึ่งอ่านมาจากหนังสือโบราณภาษาขอม ในชั้นต้นถือว่าเรื่องนี้มีมูลที่จะสืบค้นต่อไปได้ แต่น่าเสียดายที่ทั้งตาของค.คนใต้ ทั้งหนังสือโบราณ ก็คงอันตรายกันไปด้วยกันแล้ว เหลือคำบอกเล่าของค.คนใต้ที่ยังพอมีน้ำหนักรู้อยู่บ้าง แต่ก็ต้องสืบค้นหาพยานหลักฐานกันอีกมาก จึงพอที่จะเขียนเรื่องพระเจ้าตากไม่ได้ถูกประหารชีวิต แต่สวรรคตที่เมืองนครศรีธรรมราช

โดยส่วนตัวของผม นอกจากจะเคารพเทิดทูนสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่ทรงเป็นพระมหาวีรราชดิริย์ผู้ทรงกอบกู้แผ่นดินให้กลับมาเป็นปึกแผ่น ขยายพระราชอาณาเขตให้กว้างใหญ่ออกไป และทรงทำนุบำรุงบ้านเมืองอาณาจักรให้อยู่เย็นเป็นสุข โดยไม่เห็นแก่ความสุขส่วนพระองค์ เสมอด้วยสมเด็จพระนเรศวรมหาราชแล้ว พระองค์ยังทรงเป็นพระราชบิดาของเจ้าพระยาอนุสรณ์ศรีธรรมราช (น้อย) ผู้เป็นเจ้านายของหลวงต่างโจรราชบุรี ต้นตระกูลใจสมุทร ซึ่งเป็นการเมืองนครศรีธรรมราช ตำแหน่งพนักงานตรวจทางเรือ และเมื่อ พ.ศ. 2364 เจ้าพระยาอนุสรณ์ศรีธรรมราช (น้อย) ยกทัพไปตีเมืองไทรบุรี พิชิตศึกแล้วแต่งตั้งให้ “แสง” บุตรชายเป็นพระยาไทรบุรี “นุด” บุตรคนรองเป็นปลัดเมืองไทรบุรี และแต่งตั้งให้หลวงต่างโจรราชบุรีเป็นผู้ปกครองเกาะลังกาวิ โดยมีนัยสำคัญว่าท่านแต่งตั้งผู้ไว้ใจที่เป็นญาติสนิทตามธรรมเนียมการแต่งตั้งหลวงต่างโจรราชบุรี ซึ่งจะตั้งจากญาติสนิทหรือคนสนิทเท่านั้น ดังที่หลวงศรีวรรณอักษรเขียนไว้ในพงศาวดารเมืองพัทลุง

ผมจึงเคารพเทิดทูนสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเป็นล้นพ้น ด้วยเหตุผลสำคัญ 2 ประการดังกล่าวมาแล้ว และได้ทုံมเทิดทูนความสนใจในประวัติศาสตร์กรุงธนบุรีมานานแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วงหัวเลี้ยว

หัวข้อที่เป็นปริศนาคาใจมาตลอด เมื่อศ.คนได้มากระตุกความคิดเรื่อง พระเจ้าตากสวรรคตที่เมืองนครศรีธรรมราช และขอให้ผมเขียนเรื่องราว ของพระเจ้าตาก ผมต้องรอถึง 23 ปีกว่าความคิดจะตกผลึกได้ ซึ่งต้อง ค้นคว้าหาความรู้จากตำรับตำรามากมายหลายเล่ม โดยเฉพาะหนังสือ ประวัติศาสตร์กระแสรอง ซึ่งมีผู้ใ้รู้ไม่น้อยได้เขียนเรื่องนี้ ในแง่มุมของ ตนเอง นำโดยปราชญ์อย่างหลวงวิจิตรวาทการ ผู้มีอัจฉริยภาพด้านการ เขียนนิยาย ได้ปลดปล่อยความคิดความเชื่อของท่านผ่านจินตนิยาย “ใครฆ่าพระเจ้ากรุงธน” ซึ่งแม้จะเป็นการเขียนพระราชพงศาวดารขึ้น มาใหม่ ก็น่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง

ผมตกลงใจเขียนหนังสือนี้ในรูปแบบการอภิปราย นำเสนอความ เห็นแก่ผู้อ่านให้วิเคราะห์วิจารณ์และใช้วิจารณ์อย่างอิสระเสรี จะ เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยก็ถือว่ามีความเท่าเทียมกันอยู่แล้ว หนังสือนี้เล่ม เดียวไม่อาจแก้ไขเปลี่ยนแปลงประวัติศาสตร์กระแสหลักได้ เพียงแต่ ต้องการให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในประวัติศาสตร์กระแสรอง ได้รับรู้ว่ามีผมอีก คนหนึ่งที่ไม่เคยเชื่อว่าพระเจ้าตากถูกประหารชีวิตจริง นอกนั้นอาจไม่ สำคัญแล้ว แต่ในฐานะที่ผมเป็นลูกหลานเหลนลื้อ ผู้เป็นเลือดเนื้อเชื้อ ไขของหลวงต่างไจราชบุรุษ ซึ่งเป็นขานนครศรีธรรมราช (จะโดยกำเนิด หรือไม่ผมไม่แน่ใจ) ผมตั้งใจเป็นอย่างยิ่งที่ขานนครศรีธรรมราชมีความ สามารถรวบรวมพยานหลักฐานที่เชื่อถือได้โดยปราศจากข้อสงสัยว่า สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชได้เสด็จไปเมืองนครศรีธรรมราช แล้วไป นั้งวิปัสสนากรรมฐานที่เขายุนพนม จนสวรรคต ณ สถานที่แห่งนั้น ภายหลัง เจ้าพระยานครศรีธรรมราช (น้อย) พระราชโอรสได้อัญเชิญ พระบรมศพมาถวายพระเพลิงที่พระเมรุหน้าเมืองนครศรีธรรมราช และ เก็บพระเถ้าอัฐิไว้ที่วัดประดู่ ถ้าเป็นภาพยนตร์หรือละครโทรทัศน์ ก็ต้อง ถือว่าอวสานแบบมีความสุขกันถ้วนหน้า

ผมได้เปิดประเด็นว่า การเสด็จของพระเจ้าตากจากกรุงธนบุรีไปเมืองนครศรีธรรมราชได้เสด็จอย่างพระมหากษัตริย์ ไม่ได้เสด็จหนีเช่นนักโทษ หรือหนีอย่างหัวซุกหัวซุนเหมือนโจโฉแตกทัพเรือที่ผาแดงด้วยกลอุบายของขงเบ้ง ดังจินตนิยาย “ใครฆ่าพระเจ้ากรุงธน” ของหลวงวิจิตรวาทการ โดยได้เสด็จอย่างเป็นขบวน เช่นการลอยทัพตามตำราพิชัยสงคราม ตามเสด็จโดยเจ้าจอมคนสนิทและพระองค์เจ้าชายในวัยเยาว์ (ซึ่งเป็นพระองค์เจ้าชายที่ไม่ปรากฏพระนามและยังทรงตีมนมจากถันพระมารดา) ข้าราชการบริพารใกล้ชิด และทหารองครักษ์จำนวนมาก ซึ่งเพียงพอที่จะถวายความอารักขา ใช้เรือสำเภอยังน้อย 2 ลำ และเน้นว่า เสด็จจากกรุงธนบุรีเมื่อปลายเดือนมีนาคม พ.ศ. 2324 ก่อนการปราบดาภิเษกของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกไม่นานนัก แม้จะเป็นคนละปีกันก็ตาม เพราะมีนาคมเป็นเดือนสุดท้ายของปีพ.ศ. 2324 และเมษายนเป็นเดือนแรกของปีพ.ศ. 2325 ซึ่งวันเวลาจะครบ 240 ปีในเดือนมีนาคม 2564 ผมจึงตั้งชื่อหนังสือว่า “พระเจ้าตากสวรรคต ณ เขาขุนพนม นครศรีธรรมราช บันทึกลับนอกพงศาวดาร” แบบพันธกันไปเลย เพราะหลักฐานทางเมืองนครศรีธรรมราช ยืนยันชัดเจนว่าพระเจ้าตากเสด็จไปเมื่อปีฉลู ไม่ใช่ปีขาล สมเด็จพระเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึกยกทัพกลับจากเขมรก็ไม่ได้เห็นพระพักตร์ของสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีเสียแล้ว ซึ่งตรงกันข้ามกับพระราชพงศาวดาร 4 ฉบับที่เป็นประวัติศาสตร์กระแสหลักให้นักเรียนท่องจำกันมาหลายชั่วอายุคน (ค.คนได้บอกว่าให้นักเรียน เรียนแต่เรื่องขี้หก เรื่องจริงไม่ให้เรียน) ซึ่งนอกจากพระราชพงศาวดาร 4 ฉบับแล้ว ยังเติมข้อเท็จจริงใหม่เข้าไปอีก ด้วยพระราชนิพนธ์ “ปฐมวงศ์” ของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในภายหลัง

ผมขอขอบคุณเป็นอย่างสูงสำหรับเจ้าของวรรณกรรมทุกท่าน ดัง

ที่ได้ปรากฏชื่ออยู่ในบรรณานุกรมท้ายเล่มนี้ ทุกคำทุกบรรทัดของท่านได้ช่วยเติมเต็มความคิดของผม เหมือนต่อภาพจิ๊กซอว์ คำตอบของโจทย์นี้ไม่ใช่ของง่าย ไม่เหมือนตำรากฎหมายที่ผมเขียน ถ้าเปรียบเป็นคดีอาญาเป็นคดีอาญาที่ไม่มีประจักษ์พยานผู้รู้เห็นเหตุการณ์เลยแม้แต่คนเดียว จึงต้องสืบเสาะหาพยานแวดล้อมที่มีน้ำหนักน่าเชื่อถือมาประกอบกันเพื่อให้อธิบายเหตุการณ์เสมือนได้มองเห็นด้วยตา พยานแวดล้อมแต่ละชั้นโดยตัวของมันเองไม่สามารถตอบคำถามได้ แต่เมื่อนำหลายๆ ชั้นมาวางเรียงกันบนโต๊ะ จะทำให้มองเห็นภาพทั้งหมดได้ง่ายขึ้น โชคดีที่ผมเป็นอัยการ ซึ่งเคยสืบพยานในคดีอุกฉกรรจ์ที่ไม่มีประจักษ์พยาน มีแต่พยานแวดล้อมเท่านั้น แต่ก็ทำให้ศาลเชื่อว่าจำเลยกระทำผิดจริง และลงโทษจำเลยถึงจำคุกตลอดชีวิตได้ ในการเขียนหนังสือเล่มนี้ ผมได้หยิบเอาพยานแวดล้อมจากวรรณกรรมแต่ละเล่มมาประกอบ และสามารถทำให้ผมเองเชื่อถือในเรื่องราวที่ผมเขียนได้

ต้องขอขอบคุณคุณฉัตรเฉลิม เฉลิมชัยวัฒน์ เพื่อนพ้องน้องพี่ของคุณศุภชัย ใจสมุทร ส.ส.พรรคภูมิใจไทย น้องชาย ที่ช่วยจัดหาสำนักพิมพ์ให้ได้อย่างรวดเร็วทันใจ เพื่อที่หนังสือจะออกเผยแพร่ได้ทันวันที่ 28 ธันวาคม 2563 นี้ ซึ่งเป็นวัน “สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช” ครบ 253 ปีแห่งการปราบดาภิเษกขึ้นเป็นพระมหากษัตริย์แห่งสยามประเทศ ขอขอบคุณนายแพทย์อิสระ หัสตินทร์ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลนครพนม เพื่อนของคุณศุภชัย ใจสมุทร เช่นกัน ที่กรุณาช่วยจัดหาภาพประกอบจากนครศรีธรรมราชมาให้ทันท่วงที ด้วยความร่วมมืออย่างเต็มใจยิ่งของนายแพทย์รังสืด ทองสมศรี อดีตผู้อำนวยการโรงพยาบาลท่าศาลา ปัจจุบันเป็นช่างภาพอิสระและช่างภาพพิเศษของททท. และขอบคุณคุณชรอใจ คันธพรสิริ บรรณาธิการสำนักพิมพ์สยามความรู้ ที่กรุณาช่วยดูแลการจัดพิมพ์หนังสือ (ซึ่งอาจเป็นเล่มสุดท้าย) ของข้าพเจ้าเป็น

อย่างดี และสุดท้ายขอขอบคุณคุณศุภจารี ใจสมุทร ภรรยาของข้าพเจ้า
ที่คอยมานั่งให้กำลังใจอยู่ใกล้โต๊ะทำงานของข้าพเจ้า (เกือบ) ตลอดเวลา
โดยความหวังเฝ้ารอว่าชายชราวัย 75 ปีกำลังขี้นำไม้รำเพลงทวนอีกหรือ
สมิงพระรามยามชราภาพ ถึงมีทวนแต่ขาดม้าก็คงไร้ค่า เขียนหนังสือ
แต่งตำราสารพัดมาตั้งแต่พ.ศ. 2514 เป็นเวลาเกือบ 50 ปีเต็มแล้วยัง
ไม่ยอมหยุดพักอีกหรือ ผมเองก็ครุ่นคิดอยู่คนเดียวว่า เมื่อได้เขียนเรื่อง
ที่สำคัญที่สุดของมหाराชผู้ยิ่งใหญ่แห่งสยาม ทรงพระนาม “สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช” หรือ “พระบาทสมเด็จพระบรมบพิตร พระพุทธเจ้า
อยู่หัว” แล้ว ผมก็ควรจะวางปากกาเสียที เพราะไม่มีเรื่องใดที่ควรค่าใน
การเขียนอีกต่อไป

ยืนหยัด ใจสมุทร
ประธานมูลนิธิหลวงต่างใจราษฎร์ หลวงสมุทรโยธี
บรรพบุรุษใจสมุทร
27 สิงหาคม พ.ศ. 2563

จดหมายจาก ศ.คนใต้

นครศรีธรรมราช

22 ส.ค. 41

เรียน ท่านอัยการยื่นหยัด ที่เคารพ

ผมอ่านหนังสือที่ท่านเขียน คือ “เจ้าพระยานคร (น้อย)” ทำให้
หุดาสว่างไสวพอสมควร ขอขอบพระคุณที่ท่านอุตส่าห์ค้นคว้าประวัติศาสตร์
ศาสตร์เก่าๆ ให้ลูกหลานยุคปัจจุบันได้ศึกษาเล่าเรียนกันต่อกันต่อไป

คนที่ค้นคว้าประวัติศาสตร์ไทยมาเขียนขาย นอกจากรายได้ไม่คุ้ม
ค่าแล้ว ยังเสียเวลาสอบทานตรวจตรามากมาย เหมือนอย่างที่เรา
อยู่ เพราะประวัติศาสตร์ไทยกระจัดกระจาย ไม่มีกองจดหมายเหตุทาง
ประวัติศาสตร์เหมือนอย่างต่างประเทศที่เจริญแล้วทั้งหลาย นอกจากคน
ใจรักจริงๆ ทางด้านนี้ จึงยอมเสียเงิน เสียเวลา ตรวจสอบชำระสะสาง
และพิมพ์เป็นหนังสือให้ลูกหลานไทยได้อ่านกันในชั้นหลัง แต่มีน้อยคน
ที่สนใจอ่านอีก ยิ่งเด็กปัจจุบัน อ่านหนังสือโป๊หรือแปลของต่างประเทศ
เป็นว่าเล่น (แถมราคาแพงเกินความจริง)

คนแก่เคยเล่าให้ฟังว่า “เจ้าพระยานคร (หนู)” ได้ลูกสาวจินปาด
เป็นภรรยา เมื่อจินปาดตาย เจ้าพระยานคร (หนู) ได้สร้างฮวงซุ้ยไว้ และ
ทำสัญลักษณ์รูปปาด (กบตันไม้) ไว้บนหลุมฝังศพ ฮวงซุ้ยของจินปาดอยู่
หลังโรงเรียนศรีธรรมราชศึกษาในปัจจุบัน

ผมเคยชวนเพื่อนไปหลังโรงเรียนศรีธรรมราชศึกษา 2 ครั้ง (เมื่อ
15 ปีมาแล้ว) แต่ไม่พบอะไร สอบถามครู ภารโรง และเด็กนักเรียน ก็

ไม่มีใครรู้ใครเห็น ผมสงสัยว่าจะถูกไถไปราบที่ขยายที่ดินสร้างอาคารเรียนเสียแล้ว โดยไม่มีใครสนใจอนุรักษ์ศึกษาค้นคว้า

แต่อาจช่วยเก็บกระดูกของเจ้าพระยานคร (หนู) ยังอยู่วัดแจ้งเช่นเดิม ถูกขโมยลอบขุดเพื่อหาสมบัติฟอสถานมาหลายครั้ง และมีเจดีย์อยู่หน้าโบสถ์หลังเก่าวัดประตู่ คนโบราณบอกว่าเป็นที่เก็บกระดูกพระเจ้าตาก วันดีคืนดีเคยเห็นคนเอาดอกไม้รูปเทียนพร้อมกับผ้าแดงไปคาตครอบเจดีย์ พร้อมกับสุราเซียงซุน 1 ขวดไปถวาย โดยเฉพาะพวกหาห่วยหาเบอร์

ผมเองชอบค้นคว้า แต่ไม่มีปัญญาจะอ่านหรือหาซื้อหนังสือมาอ่านมากนัก คนแก่ๆ หรือคนโบราณเล่าอะไร ผมมักจำไว้แล้วหาโอกาสไปดูสถานที่ตามทีเวลาจะอำนวยให้

โรงเรียนศรีธรรมราชศึกษา (โรงเรียนของชาวคริสต์) เมื่อก่อนเป็นวัดร้าง ภายหลังพวกมิชชันนารีมาขอสร้างโรงเรียน ทางจังหวัดให้ไป เติมน้ำตึกเป็นที่ดินของคริสต์สมบูรณ์แบบทุกประการ

ถ้าท่านอัยการมาเมืองนครแล้ว ช่วยมาค้นหาของขี้ของเงินปาด และมาพิสูจน์เจดีย์วัดประตู่ด้วย ว่าเป็นเจดีย์เก็บกระดูกของพระเจ้าตากจริงหรือไม่ แต่คนแก่คนเฒ่ายืนยันแน่นอน ว่าพระเจ้าตากตายที่นคร

ตาของผมอ่านหนังสือโบราณภาษาขอมได้คล่อง ชอบค้นคว้าตำรายาโบราณจากหนังสือโบราณภาษาขอม ยืนยันว่าเคยอ่านพบโบราณภาษาขอมว่า “พระเจ้าตากตายที่นคร ขณะยังบวชเป็นพระ” ตาผมตาย ผมอายุ 14 ปี เติมนี่ผมอายุ 60 ปีแล้ว

การค้นคว้าประวัติศาสตร์บางทีเข้าตัวเอง เนื้อไม่ได้กินแล้วกระดูกยังแขวนคอ ถ้าพูดความจริง คนเสียประโยชน์มันใส่ หว่าอวดรู้ ปากมาก หมิ่นพระบรมเดชานุภาพ ฯลฯ ผมเคยเล่าประวัติ หม่อม

ห้าม เจ้าจอม เจ้าจอมมารดา พระองค์เจ้า บางคนให้เด็กผู้ชายวัยรุ่น ฟัง เด็กนึ่งอ้าปากหวอ ถามผมว่ารู้มาจากไหน ผมบอกว่ารู้มาจากการอ่านหนังสือเกร็ดประวัติศาสตร์ เด็กถามว่า ทำไมไม่มีในตำราเรียน ผมตอบว่า “ตำราชี้หูกเป็นส่วนมาก” ถ้าเอาความจริงมาพูด บางคนเสียผลประโยชน์ พวกอนุชน เขาให้รู้แต่เรื่องชู้หูก เรื่องจริงผู้ใหญ่เขาไม่อยากจะให้รู้

ผมอยากให้ท่านอัยการ เขียนหนังสือพระเจ้าตากให้อนุชนรุ่นหลังได้อ่านสักเล่ม เอาความจริงมาตีแผ่ให้มากที่สุด ไม่ต้องกลัวกฎหมายหมิ่นประมาท

เมื่อพ.ศ. 2500 ครุฑน้อย อุปรมย์ อดีตส.ส.นครศรีธรรมราช และอดีตร.ม.ช. กระทรวงศึกษาธิการ เคยพูดที่วัดวังตวันตกว่า “วัดวังตวันตกเคยเป็นวังท่านผู้หญิงปราง เจ้าพระยานคร (น้อย) สร้างให้อยู่ต่างหาก มีข้าราชการบริวารพร้อม เมื่อคุณหญิงปรางตาย เจ้าพระยานคร (พัด) สร้างบ้านเป็นวัด ถวายเป็นพระราชกุศล เลยได้ชื่อว่า วัดวัง.... หมายถึงเป็นวังของเจ้านายสมัยก่อน” ครุฑน้อยพูดทิ้งไว้แค่นั้น

ที่หอสมุดเก่าของเมืองนคร (ปัจจุบันอยู่วัดพระบรมธาตุ) มีหนังสือโบราณภาษาขอมมากมายหลายหมื่นผูก ถ้าผมอ่านภาษาขอมออกคงได้ความรู้อะไรมากมาย มาถึงวันนี้ผมอยากเรียนภาษาขอมจริงๆ แต่คนรู้เรื่องภาษาขอมในเมืองนครฯ ตายหมดแล้ว ภาษาขอมเป็นภาษาผู้ดี หรือภาษาราชการสมัยก่อน คนที่รู้หนังสือภาษาขอมมักเป็นนักบวช นักปราชญ์ คนจาริกภาษาขอมมักเป็นพระ หรือนักปราชญ์ยุคนั้นๆ

จาริกภาษาขอมถือว่าศักดิ์สิทธิ์ ใครมีที่บ้านต้องผูกผ้าอย่างดี แล้วเก็บไว้บนหิ้งพระพุทธรูป จาริกภาษาขอมจึงเชื่อได้ คิดว่าไม่มีพระหรือนักปราชญ์คนใดเอาเรื่องชู้หูกมาเขียนจารไว้ในโบราณภาษาขอมแน่นอน ภาษาขอมคือภาษาเขมรโบราณ วิวัฒนาการมาเป็นภาษาเขมรปัจจุบัน

วัดวังวันตกปัจจุบัน มีศาลาทรงไทยยุคอยุธยาตอนปลายอยู่หนึ่งหลัง ถูกอนุรักษ์ไว้และขึ้นบัญชีกรมศิลปากร ถ้าคิดว่าศาลาลงั้นเป็นวังเจ้านายสมัยก่อน ก็พอเชื่อได้สมจริงสมจังทีเดียว ปัจจุบัน วัดวังวันตกเป็นที่จำพรรษาของท่านเจ้าคุณ เจ้าคณะจังหวัดนครศรีธรรมราช (ฝ่ายมหายาน)

วัดท่าโพธิ์มีกำแพงเป็นรูปพัด ล้อมรอบวัด 4 ทิศ เคยเป็นวังของเจ้าพระยานคร (พัด) มาก่อน เคยเป็นวัดของอดีตเจ้าคณะจังหวัดนครศรีธรรมราช (ฝ่ายธรรมยุต)

ในการไปตีเมืองไทรบุรี เมื่อพ.ศ. 2364 พระยานครให้เกจิอาจารย์ชื่อดังทำพระเครื่ององค์ใดๆ ด้วยดินเผา สำหรับผูกคอม้า ผูกคอช้าง และแจกแม่ทัพนายกอง มีสายเชือกร้อย คนนครเรียกว่า “พระหูหิ้ว” องค์โตเท่าข้อมือเด็กอายุ 10 ขวบ กระผมมีหนึ่งองค์

ศวอ ยาน

ขอแสดงความนับถือ

ศ. คนใต้

ชื่อและที่อยู่ผู้ฝาก

□□□□□

ชื่อและที่อยู่ผู้รับ

ท่าอากาศยานดอนเมือง กรุงเทพมหานคร.
วังนางสาวน้อยกรมสาร
(กรมอัครมภ์) เขตพร.นคร
ก.ท.น. ต.ย.๒๐๐/มรททท.๒๐๐

๒๐๐/มรททท.๒๐๐ นนทบุรี

ตัวอย่าง

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง
ทรงมีพระกรุณาธิคุณโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้
ข้าพระพุทธเจ้าได้มีโอกาสได้ไปกราบบังคมทูล
ถวายสัตย์ปฏิญาณต่อหน้าพระที่นั่ง

และได้มีโอกาสได้ไปกราบบังคมทูล
ถวายสัตย์ปฏิญาณต่อหน้าพระที่นั่ง

และได้มีโอกาสได้ไปกราบบังคมทูล
ถวายสัตย์ปฏิญาณต่อหน้าพระที่นั่ง

และได้มีโอกาสได้ไปกราบบังคมทูล
ถวายสัตย์ปฏิญาณต่อหน้าพระที่นั่ง

และได้มีโอกาสได้ไปกราบบังคมทูล
ถวายสัตย์ปฏิญาณต่อหน้าพระที่นั่ง

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง

ทรงมีพระกรุณาธิคุณโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้
ข้าพระพุทธเจ้าได้มีโอกาสได้ไปกราบบังคมทูล
ถวายสัตย์ปฏิญาณต่อหน้าพระที่นั่ง

และได้มีโอกาสได้ไปกราบบังคมทูล
ถวายสัตย์ปฏิญาณต่อหน้าพระที่นั่ง

และได้มีโอกาสได้ไปกราบบังคมทูล
ถวายสัตย์ปฏิญาณต่อหน้าพระที่นั่ง

และได้มีโอกาสได้ไปกราบบังคมทูล
ถวายสัตย์ปฏิญาณต่อหน้าพระที่นั่ง

และได้มีโอกาสได้ไปกราบบังคมทูล
ถวายสัตย์ปฏิญาณต่อหน้าพระที่นั่ง

[illegible]

วัดท่าใหม่ มีพื้นที่ ๑๑๐ ไร่ ๑๐๐ ตารางวา
วัดท่าใหม่ มีพื้นที่ ๑๐๐ ไร่ ๑๐๐ ตารางวา

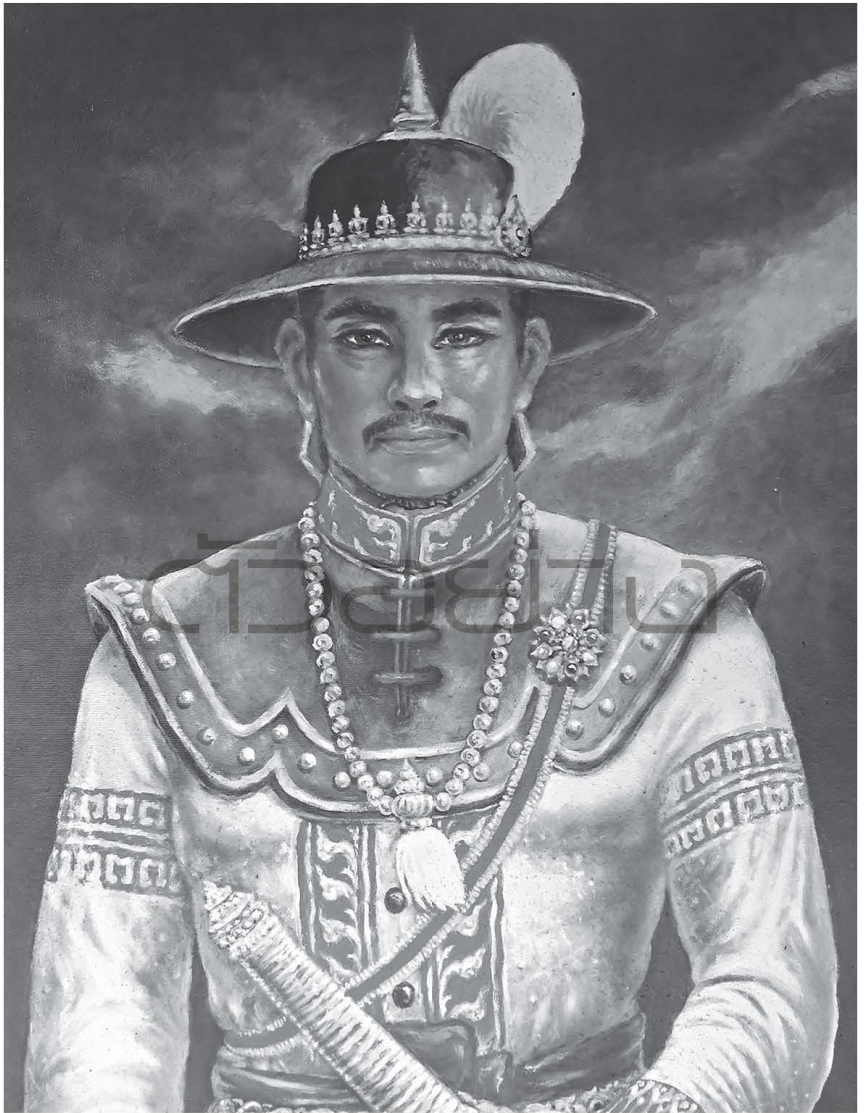
၁။ နေပြည်တော်၊ ၁၀/၁၁/၂၀၁၆
၂။ နေပြည်တော်၊ ၁၀/၁၁/၂၀၁၆
၃။ နေပြည်တော်၊ ၁၀/၁၁/၂၀၁၆
၄။ နေပြည်တော်၊ ၁၀/၁၁/၂၀၁၆
၅။ နေပြည်တော်၊ ၁၀/၁၁/၂၀၁၆
၆။ နေပြည်တော်၊ ၁၀/၁၁/၂၀၁၆
၇။ နေပြည်တော်၊ ၁၀/၁၁/၂၀၁၆
၈။ နေပြည်တော်၊ ၁၀/၁၁/၂၀၁၆
၉။ နေပြည်တော်၊ ၁၀/၁၁/၂၀၁၆
၁၀။ နေပြည်တော်၊ ၁၀/၁၁/၂၀၁၆

၇၂၆၀ ဓာတုဗေဒဌာန

สารบัญ

อารัมภบท	20
พระมหากษัตริย์ชาตินักรบ กลับมีจุดจบที่เป็น ปริศนา “สวรรคตเพราะถูกประหาร หรือทรง นิพพานเช่นพระอรหันต์”	32
พระเจ้าตากไม่ได้เป็นหนี้จักรพรรดิเฉียนหลง	42
ส่งทูตบรรณาการไปกรุงปักกิ่ง จักรพรรดิเฉียนหลง ตั้งเป็นอ๋องเจิ้งเจา ชัยชนะครั้งสุดท้ายของ พระเจ้ากรุงธนบุรี	52
นิราศเมืองกวางตุ้ง หรือ นิราศพระยามหานุภาพ (อัน) ไปเมืองจีน	58
ประหารชีวิตเจ้าพระยาพิชัยราชา ทหารเอก หนึ่งในบาทแผลพระอุระของพระเจ้ากรุงธนบุรี	76
พระเจ้าตากทรงสัญญาวิปาสหรือถูกใส่ร้าย?	86
พระยาสุรศักดิ์ผูกพันประวัติศาสตร์	96

พระเจ้าตากถูกประหารจริงหรือ ตีด้วยท่อนจันทน์ บันพระเคียร หรือประหารตัวปลอม ฝันร้ายที่คนไทยอยากตื่นเสียที	106
“ใครฆ่าพระเจ้ากรุงธน” พระราชพงศาวดาร กรุงธนบุรี ฉบับหลวงวิจิตรวาทการ ไม่ใช่อย่าลบลู่	122
พระเจ้าตากสืบทอดกบฏพระยาสุรศักดิ์ เมื่อมีนาคม พ.ศ. 2324 ปีฉลู	144
108 ภาพบนรอยพระพุทธรูปจำลองไม้เทพธำโร คำตอบปริศนาค้างคาใจ มหาจารึกแห่ง เจ้าพระยา (น้อย)	158
เมืองนครศรีธรรมราช ป้อมปราการสุดท้ายของ พระเจ้าตาก	176
เสด็จเสวยวิมุตติสุข ณ เขาขุนพนม	192
ตาแปหนวดยาวถึงคราวสิ้นทุกซ์	210
พระราชสกุลวงศ์พระเจ้าตากสิน และเครือญาติ ตระกูล ณ นคร	226
สกุลวงศ์เจ้าพระยา (น้อย)	238
บรรณานุกรม	254

พระสาทิสลักษณ์ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ณ วัดวังตะวันออก จ.นครศรีธรรมราช
(ภาพเขียนขึ้นจากจินตนาการ ภาพหนึ่งจากหลายๆ ภาพ พระชนมายุน่าจะราว 40 พรรษา)

ตัวอักษร

อาร์มภบท

ข้าพเจ้าเป็นนักกฎหมาย ไม่ใช่นักประวัติศาสตร์ แต่ชอบวิชาประวัติศาสตร์มาตั้งแต่เด็กจนชรา จึงอ่านหนังสือประวัติศาสตร์มาอย่างหลากหลาย ทั้งที่เป็นตำราและมีไช่ตำรา มีหน้าซ้ำยังชอบดูภาพยนตร์และละครอิงประวัติศาสตร์อีกต่างหาก จึงทำใจได้ตลอดมาว่าประวัติศาสตร์เป็นข้อเท็จจริงในอดีตที่มีการบอกเล่าต่อๆ กันมาเป็นพันๆ ปีหรือหลายร้อยปี เมื่อถึงปัจจุบัน จึงไม่แน่ว่าจะเหลือความจริงอยู่สักเท่าใด ศาสตราจารย์ ดร.ชาญวิทย์ เกษตรศิริ กล่าวว่า “ประวัติศาสตร์จริง 7 เท็จ 3 และตำนานเท็จ 7 จริง 3” (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, 2560, หน้า 252) แม้จะเป็นคำพูดเปรียบเปรย ไม่ใช่มาตราขังดวงวัด แต่ก็มีไช่คำพูดล่อยๆ โดยปราศจากเหตุผล ยิ่งดูภาพยนตร์หรือละครอิงประวัติศาสตร์ซึ่งเทียบได้กับตำนานก็ยิ่งเห็นได้ชัด ข้อเท็จจริงบางเรื่องที่เคยรู้มา ถูกตีความแบบกลับหัวกลับหาง จนวิตกไปว่าผู้ชมที่ไม่เคยอ่านประวัติศาสตร์มาก่อนจะหลงเชื่อตามไปเสียทั้งหมด

หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช เขียนไว้ในคำนำพิมพ์ครั้งแรกของหนังสือ “โครงการกระดูกในตู้” ตอนหนึ่งความว่า “ธรรมเนียมของโลกนั้นมักจะปกปิดความผิดพลาดหรือความตกต่ำของบรรพบุรุษมิให้อนุชนรุ่นหลังได้ทราบ ทำให้อนุชนรุ่นหลังได้รู้จักบรรพบุรุษของตนแต่เพียงครึ่งเดียว และการรู้จักคนเพียงครึ่งเดียวนั้น หมายความว่ารู้จักไม่ทั่วไม่จริง

เมื่อเป็นบรรพบุรุษของตนก็ยังไม่ควรจรรู้จักเช่นนั้น เพราะฉะนั้น ในการเขียนหนังสือเรื่องนี้ จึงได้ตั้งใจเอาไว้ว่าจะเขียนถึงปู่ย่าตายาย ตลอดจน พี่ป้าน้าอาและพ่อแม่ในทางทั้งได้ทั้งเสีย ทั้งบวกและทั้งลบ ตามที่บิดามารดาและญาติผู้ใหญ่เคยเล่าให้ฟัง” (ศีกฤทธิ ปราโมช, 2548, คำนำ) แม้จะเป็นสัจธรรมที่รับรู้กันอยู่แล้ว แต่ก็เป็นการยืนยันจากบุคคลที่เป็นปราชญ์ของแผ่นดิน ซึ่งอาจขยายความได้ว่าสิ่งที่ได้ยินมา “ต้องฟังหูไว้หู” เพราะมิใช่เรื่องจริงหรือเรื่องเท็จทั้งหมด พระราชพงศาวดารที่จดบันทึกกันมา ศาสตราจารย์ ดร.นิธิ เอียวศรีวงศ์ ก็ได้ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับความน่าเชื่อถือในบางแง่มุมไว้ เพราะพระราชพงศาวดาร 4 ฉบับ ล้วนถูก “ชำระ” ในภายหลัง จนทำให้ข้าพเจ้านึกถึงวาทะที่ว่า “ผู้ชนะเป็นผู้เขียนประวัติศาสตร์” หรือ “History is written by the victors” ซึ่งแม้ผู้ชนะจะไม่ได้เขียนเองเสียทุกเรื่อง แต่ก็คงไม่ยกย่องให้ศัตรูเป็นพระเอกแน่นอน มิฉะนั้น หม่อมราชวงศ์ศีกฤทธิ ปราโมช คงไม่เขียนหนังสือเรื่อง “โจโฉ นายกตลอดกาล” เพราะ “กลัวกวนจง” หรือ “ล่อกวนตง” ผู้เขียนประวัติศาสตร์สามก๊ก เขียนให้เล่าปี่เป็นพระเอก และโจโฉเป็นผู้ร้าย ท่านจึงเขียนให้โจโฉเป็นพระเอก และเล่าปี่เป็นผู้ร้ายเสียบ้าง ใครได้อ่านก็ต้องคล้อยตามท่านไป และเห็นว่าเล่าปี่ไม่ได้เป็นคนดีจริงๆ ดังที่เคยรู้มา

คนชอบประวัติศาสตร์และอ่านพระราชพงศาวดารได้อรรรถส เพราะนอกจากจะมีเรื่องประเภทกฤดาภินิหาร ซึ่งต้องฟังหูไว้หู หรือไม่เชื่ออย่าลบหลู่แล้วยังมีเรื่องประเภทอุบาทว์หรือไม่ดีงาม เป็นต้นว่า ดาวหางปรากฏ วัวออกลูกมาห้าขา ข้าวสารงอกราก (ซึ่งปัจจุบันได้กลายเป็นของดีคือข้าวกล้องงอก) แต่โดยรวมๆ แล้วเป็นเรื่องราวของพระมหากษัตริย์หรือการรบทัพจับศึกเป็นส่วนใหญ่ ผู้เขียนพระราชพงศาวดารจึงมีความเสี่ยงสูง ถ้าไม่เขียนเชียร์กษัตริย์ก็คงอันตราย แม้

จะล่วงเลยรัชกาลมาแล้วก็ตาม ได้เคยอ่านจดหมายหลวงอุดมสมบัติ ซึ่งนั่งอยู่ในที่ประชุมข้าราชการในสมัยรัชกาลที่ 3 แล้วจดทุกคำพูดว่า ใครพูดอะไร โดยเฉพาะในหลวงรัชกาลที่ 3 รับสั่งอย่างไรบ้าง เพื่อส่งให้เจ้านายของตนที่เดินทางไปรบทัพจับศึกที่เมืองปักกิ่งได้ หลวงอุดมสมบัติเองก็คงไม่คาดคิดว่าจดหมายของตนจะกลายเป็นเอกสารประวัติศาสตร์ในช่วงเวลานั้นได้ และเราก็ได้ทราบว่รัชกาลที่ 3 ทรงเรียกเจ้าพระยา นครศรีธรรมราช (น้อย) ว่า “พวกทำปรีอ” และการบริหารราชการในพระราชสำนักก็มีเรื่องสับสนวุ่นวายอยู่ไม่น้อย

ศาสตราจารย์ ดร.ชาญวิทย์ เกษตรศิริ กล่าวว่า “ถ้าไม่รู้ประวัติศาสตร์ ตาบอด 1 ข้าง แต่ถ้าเชื่อหนังสือประวัติศาสตร์ของกระทรวงศึกษาธิการ ฯลฯ ตาบอด 2 ข้าง” (อ้างแล้ว, หน้า 252) ข้าพเจ้าไม่แน่ใจว่าตนเองตาบอดกี่ข้าง แต่เรื่องคนไทยอพยพมาจากเทือกเขาอัลไต่นั้น เลิกเชื่อมานานแล้ว และดร.ชาญวิทย์เองก็คงพูดเปรียบเปรยให้คนศึกษาประวัติศาสตร์อย่างข้าพเจ้าได้มีสติยังคิด เพราะถ้าอ่านตำราเล่มเดียวแล้วเชื่อเลย ก็ต้องดูว่าเป็นตำราของใคร ผ่านการค้นคว้าวิจัยมาเพียงใด เพราะถ้าผู้เขียนตำราเขียนตามที่เคยเรียนมาจากชั้นปริญญาตรีก็คงตาบอด 2 ข้าง แต่ถ้าเป็นตำราที่ผู้เขียนค้นคว้าวิจัยมาอย่างครบถ้วน ก็อยู่ในเกณฑ์ตาบอดข้างเดียว เหลืออีกข้างไว้อ่านตำราของคนอื่นในเรื่องเดียวกันนั้นบ้าง

ก่อนที่ข้าพเจ้าจะเลิกขี่ม้าเลียบค่ายและเข้าสู่ประเด็นเสียที ก็ยังต้องกล่าวยกย่องหนังสือที่เรียกว่า “ประชุมพงศาวดาร” ขององค์การคำคุณุสสา ที่ได้จัดพิมพ์ขึ้นโดยนำหนังสือชุดประชุมพงศาวดารซึ่งหอสมุดวชิรญาณจัดพิมพ์ขึ้นมาตั้งแต่ พ.ศ. 2451 ถึง พ.ศ. 2485 อันเป็นเอกสารทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีในรูปแบบต่างๆ มาจัดพิมพ์ลงไว้โดยไม่มีคำอธิบาย แต่ต้องศึกษาค้นคว้าเรื่องที่สนใจเอาเอง ข้าพเจ้า

ได้ไปกว้านซื้อมาจากร้านศึกษารัณฑ์ (พร้อมด้วยหนังสือสาส์นสมเด็จพระ
จอมحدทุกเล่ม แม้จะไม่ครบถ้วนท้องคัการคำครุสภาจัดพิมพ์ขึ้นมา
ก็ตาม เพราะบางเล่มจำหน่ายไปหมดแล้ว ข้าพเจ้าได้พยายามอ่านทุก
เล่มที่ซื้อมา และได้รับสิ่งตอบแทนที่เกินคุ้มค่า เพราะในหนังสือประชุม
พงศาวดาร เล่ม 45 หน้า 245 คือ ทำเนียบข้าราชการนครศรีธรรมราช
ครั้งรัชกาลที่ 2 (พ.ศ. 2354) ซึ่งในหน้า 251 ข้าพเจ้าได้พบชื่อต้นตระกูล
ของข้าพเจ้า คือ **ขุนต่างใจราษฎร์** เป็นข้าราชการสังกัดกรมมหาดไทย
นา 600 มีม้า 1 เครื่องม้า 1 เสือ 1 หมวก 1 ทวน 1 ปืนกระสุน 1 นิ้ว
1 กระบอก ปืนนกสับ 1 กระบอก ได้ว่าราชการเบ็ดเสร็จ ณ ศาลาใหญ่
รับฟ้องราษฎร์ พนักงานตรวจทางเรือ ซึ่งต่อมาภายหลังข้าพเจ้าก็ตรวจ
พบในกฎหมายตราสามดวง ฉบับพิมพ์มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์
และการเมือง แก้ไขปรับปรุงใหม่ เมื่อพ.ศ. 2548 โดยสถาบันปรีดี
พนมยงค์ เล่ม 3 หน้า 424-487 ซึ่งคัดจากตัวอักษรเขียนของหอพระ
สมุดวชิรญาณ เลขที่ 118 แต่มิได้เรียกว่า “ทำเนียบข้าราชการเมือง
นครศรีธรรมราช ครั้งรัชกาลที่ 2” หากเรียกว่า “พระไอยการตำแหน่ง
นาเมืองนครศรีธรรมราช จ.ศ. 1173”

การค้นพบหลักฐานสำคัญชิ้นนี้ เมื่อผนวกกับคำบอกเล่าต่อๆ กัน
มาของบรรพบุรุษ ถึงความเกี่ยวพันกับเจ้าพระยานครศรีธรรมราช (น้อย)
และสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ทำให้ข้าพเจ้าเกิดแรงบันดาลใจใน
การศึกษาค้นคว้าเรื่องราวของบุคคลสำคัญทั้งสอง ต่อมา เมื่อพ.ศ. 2541
ข้าพเจ้าก็ได้จัดพิมพ์หนังสือเรื่อง “เจ้าพระยานคร (น้อย) วีรรัฐบุรุษแห่ง
ทักษิณ” และเสนอให้สร้างอนุสาวรีย์ให้แก่ท่าน เพราะในรัชกาลที่ 3 นั้น
ถือว่าเจ้าพระยานครศรีธรรมราช (น้อย) เป็นบุคคลสำคัญลำดับสองของ
กรุงรัตนโกสินทร์ ถือกันว่าเป็นพระเจ้าแผ่นดินรอง และเป็นเจ้าพระยา
นครศรีธรรมราชที่มีอำนาจมากที่สุดเท่าที่ประวัติศาสตร์ได้จารึกไว้